

ספרות

ענת ינאי

למורים בכיתות המשך לעולי אתיופיה

משרד החינוך והתרבות
האגף לחינוך מבוגרים
עורך: עידו בסוק
מערכת: ד"ר מאיר פרץ,
לילך דולברג, שרה מיזל,
יונה כהן, יפה קסלר,
סילויה ברנדייס, חנה גת,
חיימה פלג

גיליון ד • שבט תשנ"ג • פברואר 1993

בקודת מוצא

מקראי קודש וחול

התמודדות עם חומר קריאה כרוכה אצל הקורא בהפעלת שלושה גורמים: ידע עולם, לשון ועמדות. החסר בלשון הנרכשת הוא עניין מובן מאליו אצל הלומד באולפן. החסר בידע עולם הוא עניין בולט במיוחד אצל עולי אתיופיה, שרובם באו מתרבות 'אוראלית', שחוג ידיעותיה נסוב על דברים קרובים ויומיומיים; וכל קטע שהם קוראים בכיתה הוא לגביהם, עקב כך, חדש. עובדה זו מחייבת את המורה לשיקול מורכב בבואו לבחור או לכתב קטע לקריאה בכיתה: מצד אחד, כל קטע כמעט עשוי לשמש להשכלת הלומדים - עניין חיובי וחשוב כשלעצמו; מצד שני, השילוב של תוכן חדש ואוצר מלים חדש עשוי להקשות מאוד על התלמיד ולשבש את תהליך ההוראה. יש שהציעו, משום כך, לשלב תכופות תכנים המוכרים לעולי אתיופיה מתרבותם המקורית בקטעי הקריאה הנלמדים בכיתה: סיפורי עם אתיופיים, פתגמים שלהם, תכנים מהווים וההיסטוריה שלהם. זוהי גישה מומלצת, אך במידה מוגבלת, שכן חשוב גם שקטעי הקריאה יפתחו עולמות חדשים בפני הלומדים:

גיאוגרפיה, אזרחות וכו' (מבחינה מתודית, המורה יפריד בשיעור בין הסבר הלשון והסבר התוכן - ראו סעיף ראשון להלן). באשר לעמדה כלפי הטקסט - צריך לזכור שמדובר לא רק בעמדה רעיונית או רגשית כלפי תוכן הטקסט, אלא כלפי כל מרכיביו: למשל, צורתו, ה'מרווחות' שלו (משפטים קצרים, יחידות קצרות), וגם לכך על המורה לתת את דעתו כשהוא מביא טקסט לכיתה. הטקסטים המובאים לכיתה צריכים להיות מעובדים מאוד, ובדרך כלל קצרים מאוד - אך לא תמיד, כדי שהתלמידים לא יתרגלו לחשוב שכשהטקסט ארוך, 'אין זה מתפקידם' לקרוא אותו, אלא עניינו של המורה. הטקסטים צריכים להיות תיפקודיים - במובן הצר ובמובן הרחב של המלה. במובן הצר, מדובר על טקסטים יומיומיים שהתלמיד נתקל בהם בהזדמנויות שונות ועליו להתרנל להתמודד איתם שלא בעזרת המורה: הודעה על הפסקת חשמל, הזמנה לחתונה וכו'; במובן הרחב, מדובר בטקסטים שיסייעו לו להכיר את החברה הישראלית ותרבותה ולהשתלב בהן (סיפור, עיתון, טקסט עיוני). המורה יקרב ככל הניתן את הטקסטים מן הסוג האחרון לעולמם של הלומדים: הוא ייצא מהטקסט אל חיי התלמידים בהווה, ומן החיים בהווה - אל ההבנה הכללית, אל ה'עיקרון' המונח ביסוד תוכנו של הטקסט.

ריכוז

הבנת הנקרא

קריאה תיפקודית (פונקציונלית)

בין חומרי הקריאה המוגשים לעולה מאתיופיה, חשוב לזמן לו גם טקסטים שאיתם יהא עליו להתמודד בהמשך ללא תיווך של המורה. מדובר ב'טקסטים' המוסרים מידע יומיומי ישיר ופשוט (הזמנות, הודעות, פתקים). על הלומד, במקרה זה, להיות מסוגל לאתר מידע המצוי בטקסט (באיוז שעה יוצא האוטובוס בבוקר מירושלים לבאר שבע? עם מי מתחנת בת הדודה מאשקלון ומתי?), לפענח את היחסים בין המשפטים, לקשר את הנאמר בטקסט ל'עולם' שמחוץ לטקסט, ולהתייחס אישית לכתוב. חומר מסוג זה כולל:

- * הזמנות לבר-מצווה, לחתונה, לאסיפת הורים, לוועד בית, לבית חולים;
- * הודעות על הפסקות חשמל, הודעות העירייה, ועד הבית, השכנים, הרופא, המורה;
- * פתקים משכנים, מילדים, מבעלי מלאכה, מבעלי חנויות.

יש להגיש חומר זה בכתב ובדפוס. החומר יהיה משוכתב או אותנטי, לפי הצורך ולפי יכולת התלמידים.

כאשר מתרגלים קריאה של חומר כזה, רוב אוצר המלים צריך להיות ידוע לתלמיד כבר מקודם.

הלן דוגמה איך ללמד 'פתק'.

המורה יחלק בין התלמידים נוסח אחד של פתק, כגון זה:

אילנה יקרה,

באתי לבקר אותך, אבל, לצערי, לא מצאתי אותך בבית.

רציתי להחזיר לך את הסוודר שנתת לי אתמול.

תתקשרי אלי הביתה, לטלפון 348985 בערב!

להתראות

מירי

המורה יציג בקצרה את הפתק: קיבלתם עכשיו פתק שנמצא על דלת של דירה. כתבה אותו אישה אחת לחברה שלה. אנחנו נקרא אותו וננסה להבין: מי כתב אותו? למי? ובאיזה עניין?

בשלב הבא, התלמידים יקראו בעצמם את הפתק, בלא שהמורה יתערב.

אחר-כך יתחיל תהליך בדיקת ההבנה: תחילה בעל-פה (המורה ישאל שאלות הנוגעות לתוכנו של הפתק), ואחר-כך בכתב (בצורת דף לבדיקת ההבנה).

הינה דוגמה לדף כזה:

הקף בעיגול את התשובה הנכונה

את הפתק כתבה: (1) אילנה (2) מירי (3) אימא.

הפתק נכתב ... (1) אילנה (2) מירי (3) אימא.

אילנה רצתה להחזיר את (1) הסוודר (2) הטלפון (3) העט.

שאלות נכון/לא נכון

מירי כתבה את הפתק נכון/לא נכון וכו' שאלות מידע (לא בסיגנון רב-ברירה) מי כתב את הפתק? מה מספר הטלפון של מירי?

שאלות על מידע שמעבר לתוכן הגלוי (ניחוש, המצאה)

למה נתנה אילנה את הסוודר שלה? לאחר שהפתק טופל כך, אפשר להפעיל את הלומדים בכתיבת פתקים.

קריאת טקסטים - מתודיקה

כאשר אנו עוסקים בהוראת תוכן כלשהו (טקסט), חשוב מאוד להפריד, במהלך השיעור, בין העיסוק בהקניית מרכיבי הלשון לבין העיסוק בתוכן (שהוא הוא הבנת הנקרא).

בשיעור הממוקד בטקסט יש מספר שלבים:

א. שלב ההכנה. בשלב זה, על המורה להקנות לתלמידים את המבנים התחביריים, הצורות והמלים המרכזיות החיוניים להבנת הטקסט. כשמקנים את אוצר המלים החדש, רצוי שהוא ישובץ בסיטואציה שונה מזו המועילית בטקסט.

ב. שלב הקראה. לפני הקריאה עצמה, המורה יכתוב על הלוח שאלה אחת או מספר שאלות מנחות לגבי התוכן הגלוי של הטקסט, לצורך מיקוד ההבנה. רצוי לנסח את השאלות בלשון הטקסט.

אם הטקסטים קשים, המורה יקרא אותם קריאה ראשונה בפני הכיתה - בקול. בשלבים מתקדמים יותר, או כאשר הטקסטים קלים יותר, כדאי לבקש מהתלמידים לקרוא את הטקסט או חלקים ממנו בעצמם, בקריאה דמומה.

ג. שלב הדיון. שלב זה מתחלק לכמה שלבים: (1) שיחה בין המורה לתלמידים על התוכן הגלוי של הטקסט. המורה יבקש רק מידע המופיע ישירות בטקסט (השאלות הראשונות שישאל יהיו צמודות לחלוטין ללשון הטקסט); (2) דיון בצד הרעיוני - במסר של הטקסט, גם המסר הנרמז, תוך קישור לעניינים שאינם מופיעים ישירות בטקסט; (3) הערכה, התייחסות אישית של התלמידים למה שהטקסט מציג; (4) הסתעפויות - הבאת דוגמאות נוספות למסר שעלה מן הטקסט.

קריאת עיתון

קריאת עיתון בכיתה לעולים מאתיופיה אפשרית אם מתקיימים (או אם המורה יוצר את) התנאים הבאים: רמת קריאה מספיקה (במובן הטכני); התמצאות ב'מרחב' העיתון (עמוד, טור, שורה, סימני פיסוק, מדורים, כותרות, תאריך); ידע עולם בסיסי; מעורבות של התלמידים בענייני

אקטואליה; ידיעת אוצר מלים המיוחד ל'שפת העיתון'; ידיעת מלים לוועזיות רווחות בעיתון; היכרות עם הניסוח המיוחד של הכותרות ועם הדרך שבה הן מרמזות על התוכן של הכתבה; היכרות עם סימני הפיסוק (כגון מרכאות כפולות לצורך ציטוט), עם ראשי-תיבות רווחים, וכן עם מבעים, צירופי לשון וכו'; ידיעת זמן עבר ועתיד של הפועל (בצורה הפעילה), וכן כמה פעלים בסיסיים בצורה הסבילה: הזמן, נועד...; הכרת שם הפעולה.

העיתון הוא גם אמצעי וגם מטרה. המטרות בשיעורי העיתון הן: פיתוח וטיפוח היכולת לקרוא עיתון יומי ולהבין, כדי שהתלמיד יוכל להיקלט בחברה מודרנית; הגברת ההנעה של התלמיד למעורבות בחיי החברה הישראלית; שיפור וגיוון דרכי ההוראה באמצעות מימצע (מדיום) אקטואלי ומעניין; העשרת עולם המושגים, פיתוח החשיבה; הבנת תפקיד העיתון בחברה דמוקרטית.

הערות כלליות: בכיתה צריכה להיות 'פינת עיתון' ובה קטעי חדשות, כותרות וידיעות קצרות העשויות לעניין את התלמידים.

על התלמידים להכיר את מבנה העיתון: החלוקה למדורים, מקום הפרסומות, המודעות; להכיר שמות של עיתונים שונים וסוגים שונים של עיתונים.

על המורה לזכור שהעיתון לא תמיד כולל את אוצר המלים שנלמד בכיתה עד אותו פרק זמן. כדי להתמודד עם אוצר המלים החדש בחלקו, המופיע בעיתון, יש להכין את התלמידים על ידי שאלות, שיחה ותירגול המלים, תוך תירגול מבנים שבוודאי יופיעו בעיתון: הסביל, יש/אין.

אפשר לבקש מן התלמידים לשבץ את החומר הלשוני החדש שלמדו באותו שבוע מן העיתון בטבלה כזאת:

מלים	פעלים	שמות	תארים	צירופי לשון

הצעות לתרגילי קריאה בעיתון: המורה יצלם עמוד של עיתון (שער למתחיל), וימסור לתלמידים את העמוד המצולם בצירוף שאלות: (1) כמה ידיעות יש בעמוד זה? (2) מהי הידיעה הראשית?

העבודה על הסיפור בכיתה :

הבנה לשונית: הקניית מלות מפתח (עשיר/ עני, מאושר, עצה, סוחר, שופט, בנקאי, איכר, משפט צדק, לחפש/ למצוא); מבנים תחביריים (משפטי סיבה: למה?... כי, יש/ אין בעבר - בכיתה טובה, אפשר גם בזמן עתיד); בכיתה טובה - מבנה משפטי תנאי קיים בעתיד (אם תעשה... תקבל...).

שאלה הקראה: אפשר לחלק את הסיפור לשני חלקים, ולדון תחילה בכל אחד מהם בנפרד (החלק הראשון מסתיים בעצה שקיבל העשיר מהאיש החכם). לשם מיקוד ההבנה, המורה יחלק לתלמידים שאלות מנחות עוד לפני הקריאה: מה רצה האיש העשיר? (בן); מה ביקש העשיר מהאיש החכם? (עצה). לאחר הקריאה הראשונה, המורה יבדוק אם התלמידים מסוגלים לענות על השאלות המנחות, ואם כן - ייתן להם שאלות נוספות, שיחייבו אותם לקרוא את הטקסט שוב ושוב.

הצעות לתיוגול (המורה יבחר מתוכן את המתאים לו):

שאלות נכון/ לא נכון: האיש שעליו מספר הסיפור היה עני; היה לו הרבה כסף; היו לו הרבה בנים; היו לו רק בנות; לא היה לו בן זכר; העשיר היה מאושר; האיש העשיר לא היה מאושר, כי לא היו לו ילדים; האיש החכם אמר: אתה צריך למצוא איש טוב; האיש החכם אמר: אתה צריך למצוא איש מאושר וכו'.

שאלות תוכן (לשיחה): האיש שעליו מספר הסיפור היה עשיר? מה היה לו? למה הוא לא היה מאושר? מה הוא ביקש מהאנשים החכמים?

השלמה בכתב: איש אחד היה (עשיר) מאוד; אבל הוא לא היה (מאושר). הוא לא היה מאושר, כי לא היה לו (בן); היו לו (רק) בנות. העשיר (רצה) מאוד בן; הוא ביקש (עצה) מאנשים חכמים, אבל (העצות) שלהם לא עזרו לו. יום אחד פגש העשיר (חכם) גדול וכו'.

סמן בעיגול את התשובה הנכונה: האיש העשיר לא היה מאושר, כי 1) לא היה לו הרבה כסף 2) לא היו לו ילדים 3) לא היה לו בן; האיש העשיר יהיה מאושר, אם 1) יהיה לו יותר כסף 2) יהיה לו בן זכר 3) יהיו לו הרבה בנות; האיש החכם אמר לאיש העשיר: יהיה בן, אם 1) הוא ייתן

המקומיות בירושלים. (אפשר להטיל אותה מטלה באמצעות חלוקת כותרות, תוך בקשה לסווגן למדורים המתאימים: אל תאכלו הרבה גבינה צהובה!; תערוכה של האמן בוקי במזיאון תל אביב; חיסון חדש נגד מחלת השפעת).

מטלה רביעית: לתת לתלמידים תמונות שהופיעו בעיתון, ולבקש מהם לחבר כותרת להן, או לספר בכמה משפטים מה הם רואים בתמונה.

3) על מה מספרת הידיעה בטור הראשון למטה? 4) מצא איפה מתחילה ואיפה מסתיימת הידיעה הראשית (ועוד שאלות לצורך התמצאות במרחב העיתון).

מטלה שנייה: מצא והעתק שמות מתוך הדף המצולם, לפי ההוראות: 1) העתק שמות אנשים; 2) העתק שמות מקומות.

מטלה שלישית: כתוב - מהו המדור שבו תופיע הידיעה על: תוצאות משחק כדורגל, איך להכין מאכלים מפירות, איך לטפל בבגדי החורף בקיץ, פתיחת שנת הלימודים, הפגנה של ראשי המועצות

קריאת סיפור

להלן הצעה להוראת סיפור-עם. הסיפור משוכתב לפי עקרונות השיכתוב הדידקטי.

עשיר ומאושר

אני לא יכול לישון בלילה,
כי אני דואג כל הזמן לכסף שלי.

המשיך האיש ללכת.
הוא פגש שופט גדול.
שאל העשיר את השופט:
- אתה איש מאושר?
ענה לו השופט:
- לא, אני לא מאושר.
אני לא יכול לישון בלילה,
כי אני כל הזמן חושב
איך לעשות משפט צדק.

[אחר-כך פגש האיש בנקאי עשיר,
וגם הבנקאי אמר לו שהוא לא
מאושר, כי יש לו הרבה
כסף, אבל אין לו חברים.]

בסוף, פגש העשיר איכר עני.
האיכר עבד בשדה.
שאל העשיר את האיכר:
- אתה איש מאושר?
ענה לו האיכר:
כן, אני מאושר.
אני עובד את האדמה,
אני מגדל לחם לי ולבני משפחתי,
וזה מספיק לי.

אמר לו העשיר:
- אתן לך הרבה כסף,
אם תיתן לי את המעיל שלך
לשבוע ימים.
ענה לו האיכר:
- אני איש מאושר,
אבל מעיל אין לי.

איש אחד היה עשיר מאוד.
היה לו הרבה כסף,
היו לו הרבה בתים
והיו לו גם הרבה אדמות.
אבל האיש העשיר לא היה מאושר.
הוא לא היה מאושר,
כי לא היה לו בן.
היו לו הרבה בנות,
אבל בן זכר לא נולד לו.

העשיר רצה מאוד בן.
הוא הלך לאנשים חכמים לבקש עצה,
אבל הציגוהו שלהם לא עזרו לו.
יום אחד פגש העשיר חכם גדול.
העשיר אמר לאיש החכם:
- יש לי הרבה כסף וזהב,
אבל אני לא מאושר,
כי אין לי בן זכר.
אתה איש חכם,
תן לי עצה מה לעשות.

אמר לו האיש החכם:
- אתה צריך למצוא איש מאושר,
לקחת את המעיל שלו
וללבוש אותו שבוע ימים.
אם תעשה כך,
יהיה לך בן זכר.

הלך האיש העשיר לחפש איש מאושר.
הוא פגש סוחר גדול.
העשיר שאל את הסוחר:
- אתה איש מאושר?
- לא, אני לא מאושר.

כסף לאנשים עניים (2) הוא יתפלל לאלוהים (3) הוא ילבש מעיל של אדם מאושר.

תירגול במציאת קשרים תבניתיים:
מצא מלים חלופיות (בעל-פה או בכתב):
אבל העצות של ה' לא עזרו לו.
של מי? למי?

לקחת ממנו את מעילו.
ממי? המעיל של מי?

אם תעשה כן, יהיה לך בן זכר.
איך?

מיקוד הקריאה באמצעות שאלות מנחות:
(1) העשיר פגש ארבעה אנשים. מי האנשים שהוא פגש?
אפשר לכתוב זאת על הלוח כך (ולבקש מהתלמידים להשלים):

האיש הראשון היה (סוחר גדול). האיש השני היה (שופט גדול). האיש השלישי היה (בנקאי עשיר). האיש הרביעי היה (איכר עני).

(2) מי מהאנשים האלה היה מאושר?
אפשר לערוך טבלה מסכמת: בסיפור ראינו חמישה אנשים. ארבעה מהם לא היו מאושרים, ורק אחד היה מאושר: האיש העשיר - לא מאושר - כי - אין לו בן; הסוחר הגדול - לא מאושר - כי - הוא כל הזמן דואג לכספו וכו'.

לאחר שהמורה וידא שהתלמידים הבינו את התוכן הגלוי, הוא יוכל לעבור לפרשנות של התלמידים ולהתייחסות אישית שלהם לסיפור: למה העשיר כל-כך רצה בן? אפשר להבין מהסיפור שלעשיר בן היה חשוב יותר מבת - מדוע אנשים חושבים כך? מה דעתכם על העצה של האיש החכם? האם היא יכולה לעזור?
אפשר להתייחס לדמויות שבסיפור מהיבטים שונים:

השופט הוא איש מכובד, יש לו עבודה טובה, ובכל זאת הוא דואג. למה הוא דואג? - כי הוא רוצה לעשות משפט צדק (יש לו אחריות). - למה חשוב לעשות משפט צדק? לבנקאי יש כסף, אבל אין לו חברים. - למה חברים חשובים?

ולסיים בשאלה אישית: מה חשוב לכם בחיים? מה מביא לכם אושר?

קריאת טקסטי עיוני

הטקסט העיוני קשה יותר מהטקסט הסיפורי. הוא משתמש במושגים רבים (השאובים, בדרך כלל, מן התרבות המערבית), ומושגים אלה מצריכים הסבר רחב וכמובן: רמת ההפשטה של טקסט עיוני גבוהה יותר, וגם מבנה המשפט בו ודרך אירגון הטקסט מורכבים יותר מאשר בסיפור (מן הסוג הנלמד בכיתות האולפן).

כדי להקל על ההתמודדות עם טקסט עיוני, נחלק טקסטים אלה תחילה לשתי קטגוריות: טקסט מידעי (אינפורמטיווי); וטקסט המציג עמדה. הטקסט המידעי מספק מידע גרידא בנושא כלשהו (היסטוריה, גיאוגרפיה, מדעי החיים), ואילו הטקסט המציג עמדה טוען טענות ומגיע למסקנות, בתחומים שונים.

מפאת קוצר המצע, ניתן כאן דוגמה רק לטקסט מידעי:

תל אביב

בשנת 1906 התארגנו ביפו שישים משפחות יהודיות כדי להקים שכונה עברית חדשה, 'אחוזה בית'. האנשים האלה חלמו על שכונה ירוקה ושקטה. בהתחלה הייתה זאת שכונה של בתים קטנים עם גינות מסביב, ושדירה במרכז השכונה. חשבו הרבה על שם לשכונה החדשה: יפו החדשה, נווה יפו, אביבה, הרצליה; אבל התושבים החליטו לקרוא לה 'תל אביב', כמו שם הספר של הרצל: אלט-נוי לאנד - ארץ ישנה-חדשה. אחרי מלחמת העולם הראשונה, ב-1919, הגיעו הרבה עולים לתל-אביב. השכונה החדשה גדלה והייתה לעיר. נעלמו הבתים הנמוכים עם הגינות ובמקומם הקימו בניינים גבוהים.

היום תל-אביב היא עיר גדולה בישראל, העיר הגדולה בארץ אחרי ירושלים. יש בה מרכזי תרבות גדולים, 'היכל התרבות' - לקונצרטים, תיאטרון 'הבימה', מוזיאונים. יש בה בתי מלון, בתי מסחר גדולים, מרכזי ספורט ואוניברסיטה. באוניברסיטה לומדים היום אלפי סטודנטים ישראלים ומאות סטודנטים מכל העולם.

המורה יציג את הטקסט לפי הכותרת, ויבקש מן התלמידים לשים לב לתקופות השונות המופיעות בו; אחר-כך הלומדים יקראו את הטקסט בקריאה דמומה או שהמורה יקרא אותו בקול רם בפניהם;

בהמשך המורה ישאל שאלות להבהרת תוכן הטקסט, ואחר-כך יציג את הנאמר בו בטבלה:

היום	שנת 1906	שנת 1919
60 משפחות	הרבה עולים	עיר גדולה
בתים קטנים עם גינות	בניינים גבוהים	מרכזי תרבות, אוניברסיטה, מוזיאונים, בתי מלון וכו'

אחר-כך, המורה ינסה, יחד עם התלמידים, להגדיר מהי עיר. אפשר להביא לכיתה הגדרה של עיר מתוך ספר גיאוגרפיה או אנציקלופדיה.

מוספים

טומאה וטוהרה

קום מרכזי ביותר בחיי יהודי אתיופיה תפסו מנהגי הטומאה והטוהרה. ככלל, נזהרו מכל מגע בדברים המטמאים, ככתוב בתורה.

כפרי העדה היו מצויים ליד מקורות מים (נחלים, מעיינות), ואלה שימשו לטבילות טוהרה. הטמא לא נכנס לביתו קודם שטבל.

עד העת האחרונה נהגו גם להזות מי חטאת (מי מנזה - מי הזאה), לשם טוהרה מטומאת המת. מי החטאת הם מי מעיין, מעורבים באפר פרה אדומה שכוהני העדה שחטו ושרפו בתהליך מיוחד, בעקבות הכתוב בתורה, במדבר י"ט. (ראוי לציין שכוהנים רבים עלו לישראל ובכליהם שקית ובה אפר של פרה אדומה.)

גם גוי נחשב טמא. לא אכלו ממאכליו ולא נגעו בו, והוא לא הורשה להיכנס לבית יהודי. השמירה על טומאת הנידה והיולדת הייתה מיסודות אורחות המשפחה ומסימני ההכר הבולטים של הכפר היהודי באתיופיה. אישה ואף נערה קודם נישואיה, משחשה בדם הנידה, הייתה יוצאת אל מחוץ לביתה, אל סוכה מיוחדת ('מרגס ג'וג' או 'מרגס בית'-בית הנידה), שם הייתה יושבת במשך שבעה ימים, בלא שתורשה להיכנס לביתה.

הרב מנחם ולדמן

© כל הזכויות שמורות

לאגף לחינוך מבוגרים, משרד החינוך והתרבות

הוצאה לאור: מחלקת הפירסומים,

משרד החינוך והתרבות

עיצוב: לילי שר

סדר צילום: כספית